Scientific Quarterly of Research on Addiction, Vol. 20, No. 80, P 7-32, Summer 2026

Research Article

The Mediating Role of Psychological Capital in the Relationship Between Basic Psychological Needs and Addiction Proneness in Students

Sajjad Asadirahmani[1], Saeed Moosavipour[2]

Received: 2026/05/05 Accepted: 2026/08/27

Abstract

Objective: The present study aimed to develop a structural model by examining the mediating role of psychological capital in the relationship between basic psychological needs and addiction proneness among high school students. **Method:** This study was a descriptive-correlational research employing a structural equation modeling design. The statistical population of the study comprised all male high school students across three districts of Tehran during the 2024–2025 academic year, of whom 700 individuals as the study' sample were selected using multi-stage cluster sampling. Participants completed the addiction potential scale, the psychological capital questionnaire, and the basic needs satisfaction in general scale. The statistical data were analyzed using Pearson's correlation and structural equation modeling. **Results:** The findings of structural equation modelingindicated that basic psychological needs had a significant negative direct correlation with addiction proneness. Furthermore, the results of bootstrapping showed that psychological capital played a significant mediating role in the indirect relationship between basic psychological needs and addiction proneness. **Conclusion:** The results of the present study indicate that enhancing psychological capital can strengthen the protective effect of basic psychological needs against addictive behaviors and lead to a sustained reduction in substance use proneness among adolescents.

Keywords: Addiction proneness, Basic psychological needs, Psychological capital, Students

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

1. MA, Department of Psychology, Arak University, Arak, Iran.

2. Corresponding Author: Associate Professor, Department of Psychology, Arak University, Arak, Iran. Email: s-moosavipour@araku.ac.ir

فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی، سال بیستم، شماره هشتادم، ص۳۲-۷، تابستان ۱۴۰۵

مقاله پژوهشی

نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی در رابطه بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی و گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان

سجاد اسدی رحمانی[۱]، سعید موسوی¬پور[۲]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۵/۰۲/۱۵ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۶/۰۵

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر تدوین یک مدل ساختاری با بررسی نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی در رابطه بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی و گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان دبیرستانی بود. **روش:** مطالعه حاضر از نوع توصیفی-همبستگی و مبتنی بر مدل‌یابی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری این مطالعه شامل همه دانش‌آموزان دبیرستانی پسر سه منطقه در شهر تهران بود که در سال ۱۴۰۴-۱۴۰۳ در حال تحصیل بودند که از بین آن‌ها تعداد ۷۰۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه این مطالعه انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان مقیاس گرایش به اعتیاد، مقیاس سرمایه‌های روان‌شناختی و مقیاس ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی را تکمیل کردند. داده‌ها آماری با استفاده از همبستگی پیرسون و مدل‌سازی معادلات ساختاری تجزیه و تحلیل شدند. **یافته‌ها:** نتایج حاصل از مدل‌سازی معادلات ساختاری نشان داد که نیازهای بنیادین روان‌شناختی ارتباط مستقیم منفی معناداری با گرایش به اعتیاد داشت. به علاوه، نتایج بوت استرپ نشان داد که سرمایه‌های روان‌شناختی در رابطه غیر مستقیم بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی و گرایش به اعتیاد نقش میانجی معناداری داشت. **نتیجه‌گیری:** نتایج پژوهش حاضر نشان می‌دهد که تقویت سرمایه‌های روان‌شناختی می‌تواند اثر محافظتی ارضای نیازهای روان‌شناختی در برابر رفتارهای اعتیادگونه را تقویت کرده و به کاهش پایدار گرایش به مصرف مواد در نوجوانان منجر شود.

کلیدواژه‌ها: سرمایه‌های روان‌شناختی، نیازهای بنیادین روان‌شناختی، گرایش به اعتیاد، دانش‌آموزان

۱. کارشناسی ارشد، گروه روان‌شناسی، دانشگاه اراک، اراک، ایران.

۲. نویسنده مسئول: دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه اراک، اراک، ایران. پست الکترونیک: s-moosavipour@araku.ac.ir

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

مقدمه

پدیده مصرف مواد در سراسر کشورهای جهان در حال رشد است که اوج مصرف آن از اوایل نوجوانی تا اوایل جوانی است و کشور ایران هم از این مسئله مستثنی نبوده و آخرین آمارها نشـــان می‌دهد که گرایش به اعتیاد و مواد مخدر در بازه زمانی ۱۳۸۳ تا ۱۴۰۳ روندی افزایشی داشته است (عشایری و همکاران، ۱۴۰۳؛ مردیس[1] و همکاران، ۲۰۱۸). در دهه‌های اخیر کاهش ســـن مصـــرف مواد مخدر از مهم‌ترین دغدغه‌های جوامع بشـــری محسوب می‌شود (مانریک - میلونز[2] و همکاران، ۲۰۲۱) و می‌توان گفت افزایش گرایش نوجوانان به مصرف مواد مخدر بسیار نگران کننده است، زیرا بیشتر افرادی که مصرف مواد را در ســـال‌های نوجوانی آغاز می‌کنند به مصـــرف آن در ســـال‌های آینده نیز ادامه می‌دهند (گاروفیلی[3]، ۲۰۲۰). نوجوانی دوره تحولی حساس و مهمی است که با تغییرات مختلف روان‌شناختی و زیستی- عصب‌شناختی مشخص می‌شود و این تغییرات در مغز نوجوانان آن‌ها را مستعد پرداختن به رفتارها و تصمیمات پرخطر مانند مصرف مواد مخدر می‌ســـازد و آغاز مصـــرف مواد مخدر در دوران نوجوانی پیامدهای نامطلوب فردی و اجتماعی بسیاری را در طول زمان به همراه خواهد داشت. بنابراین، نوجوانی حساس‌ترین بخش زندگی برای شـــروع مصـــرف مواد مخدر می‌باشـــد (ماگز[4] و همکاران، ۲۰۲۳؛ گوردون[5] و همکاران، ۲۰۲۰؛ ولی‌زاده ـ اردلان و همکاران، ۲۰۱۹).

در این راستا، نظریه خود تعیین‌گری[6] (رایان و دسی[7]، ۲۰۲۴) استدلال می‌کند که همه انسان‌ها نیازهای بنیادین روان‌شناختی[8] دارند که که عدم ارضا صحیح این نیازها عملکرد آن‌ها را تغییر می‌دهد و آن‌ها را از نظر روانی آسیب‌پذیر می‌سازد و عدم ارضا این نیا بالقوه موجب ایجاد مشکلات در مدرسه و گرایش به مصرف مواد می‌شود (ادانه[9] و همکاران، ۲۰۲۴). در زمینه مصـــرف مواد و ارتباط آن با ارضـــاء و یا عدم ارضـــاء نیازهای بنیادین روان‌شناختی پژوهش‌هایی صورت گرفته است و این پژوهش‌ها به صورت جدی نشان از

1. Meredith
2. Manrique-Millones
3. Garofoli
4. Maggs
5. Gordon
6. self-determination theory
7. Ryan & Deci
8. basic psychological needs
9. Edane

سال بیستم، شماره ۸۰، تابستان ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 80, Summer 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

رابطه‌ی عدم ارضـــاء نیازهای بنیادین روان‌شـــناختی با مصـــرف مواد دارد (ریچاردز[1] و همکاران، ۲۰۲۳). نظریه خود تعیین‌گری یک نظریه انسان گرایانه بر اساس دیالکتیک بین انســان و محیط اطرافش بنا شــده اســت که برای عملکرد کامل، بهینه، رشــد، یادگیری و بهزیستی انسان‌ها لازم است که افراد نیازهای روان‌شناختی پایه‌ای خود را ارضاء کنند. این نیازهای بنیادین عبارتند از شــایســتگی[2]، خودمختاری[3] و ارتباط[4] که عدم برآورده شــدن آن‌ها به افزایش ناراحتی و مشکلات عملکردی آن افراد منجر می‌شود (رایان و همکاران، ۲۰۲۳؛ نیمیک[5] و همکاران، ۲۰۱۰؛ رایان و دســی، ۲۰۱۷). پژوهش‌ها نشــان می‌دهند که عدم ارضـا نیازهای بنیادین روان‌شـناختی در نمونه دانش‌آموزان نوجوان دبیرسـتانی به طور مثبت با مصـرف زیاد الکل، احتمال بیشـتر مصـرف حشـیش و اعتیاد به آن‌ها ارتباط دارد (ادانه و همکاران، ۲۰۲۴؛ اینگولیا[6] و همکاران، ۲۰۱۹). نشـان داده شـده اسـت که برآورده شـدن نیازهای روان‌شـناختی با اسـتفاده بیشـتر از اسـتراتژی‌های محافظ در برابر رفتارهای مرتبط با مصـرف حشـیش و پیامدهای منفی کمتر مرتبط اسـت، در حالی که ناکامی بیشـتر در برآوردن نیازهای اساسـی روان‌شـناختی با پیامدهای منفی بیشـتر و شـدت بالاتر مصـرف حشـیش مرتبط است (ریچاردز و همکاران، ۲۰۲۳). ارضـاء شـدن یا نشـدن نیازهای بنیادین روان‌شـناختی به تنهایی عاملی تعیین‌کننده در تصـمیم‌گیری برای ادامه مصـرف مواد مخدر یا عدم مصـــرف آن در بزرگســـالان وابســـته به مواد اســـت (چان[7] و همکاران، ۲۰۱۹). در پژوهش‌های دیگر نیز اشاره شده است که عدم ارضاء نیازهای بنیادین روان‌شناختی اساسا با رفتارهای اعتیاد گونه مانند اعتیاد به قمار و اسـتفاده مشـکل‌سـاز از رسـانه‌های اجتماعی و اینترنـت مرتبط اســـت (گوگلیاندولو[8] و همکـاران، ۲۰۲۰؛ میلز[9] و همکـاران، ۲۰۲۱). در طرف مقابل، ارضـای نیازهای بنیادین روان‌شـناختی موجب افزایش عزت نفس و سـلامت روان‌شناختی مطلوب در افراد شده و چنین شرایطی به افزایش تاب‌آوری[10] در برابر حالات خلقی خطرسـاز و گرایش به اعتیاد می‌انجامد (شـالچی و همکاران، ۱۳۹۶). در واقع، نتایج

1. Richards
2. competence
3. autonomy
4. relatedness
5. Niemiec
6. Inguglia
7. Chan
8. Gugliandolo
9. Mills
10. resilience

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

نشان می‌دهد ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی نقش مهمی در جلوگیری از گرایش به رفتارهای پر خطر دارد و می‌تواند موجب کاهش رفتارهای پرخطر و افزایش سلامت روان شود (دسی و رایان، ۲۰۱۱).

بر اساس ادبیات پژوهشی مورد بحث، مشخص است که ارتباط نزدیکی بین نیازهای روان‌شناختی بنیادین و گرایش به اعتیاد وجود دارد، به طوری که ارضای نیازهای بنیادین روان شناختی عاملی محافظتی در برابر گرایش به اعتیاد می‌باشد. با وجود این ارتباط هنوز مکانیسم‌های زیربنایی این رابطه به طور کامل مشخص نیست. در این زمینه سرمایه روان‌شناختی[1] می‌تواند به عنوان یک عامل زیربنایی در این رابطه مطرح باشد. سرمایه روان‌شناختی به نوعی منبع مثبت یا وضعیت روانی سالم در فرایند رشد، پیشرفت و تکامل فرد اشاره دارد (ژنگ و وی[2]، ۲۰۲۳). بر اساس ادبیات پژوهشی، سازه‌های روانشناسی مثبت[3] همچون سرمایه روان‌شناختی جزو منابعی محسوب می‌شوندکه می‌توانند در تبیین و فهم بهتر رفتارهای اعتیادی و پرخطر نقش داشته باشد (تیمورزاده و همکاران، ۱۴۰۰). مطالعات متعددی بیان کرده‌اند که مولفه‌های سرمایه روان‌شناختی ارتباط تنگاتنگی با گرایش به اعتیاد و مصرف مواد دارند (ژنگ و وی، ۲۰۲۳؛ ژنگ و تان[4]، ۲۰۲۱). همچنین، مطالعات نشان داده‌اند که سرمایه روان‌شناختی می‌تواند به خوبی مصرف مواد را پیش‌بینی کند و احتمال گرایش به مصرف مواد را کاهش دهد (جیا[5] و همکاران، ۲۰۲۱؛ کراسیکوآ[6] و همکاران، ۲۰۱۵). لوتانز[7] و همکاران (۲۰۰۷) چهار مؤلفه را برای سرمایه روان‌شناختی شناسایی کردند که عبارت است از امیدواری[8](پایبندی به اهداف و توانایی تغییر مسیر برای دستیابی به آن‌ها در صورت نیاز)، تاب‌آوری (پشتکار و تلاش در مواجهه با مشکلات یا شکست‌ها)، خوش‌بینی[9] (تعبیر مثبت از موفقیت‌های حال و آینده) و خودکارآمدی[10] (اعتماد به توانایی برای انجام موفق کارهای چالش‌برانگیز) (لوتانز و یوسف[11]، ۲۰۰۷).

1. psychological capital
2. Zeng & Wei
3. positive psychology constructs
4. Tan
5. Jia
6. Krasikova
7. Luthans
8. hope
9. optimism
10. self-efficacy
11. Youssef

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

خوش‌بینی و امید عوامل تعیین‌کننده مهمی در اجتناب از مصرف مواد هستند و افرادی که سطح امید بالاتری دارند احساس خودکارآمدی قوی‌تر و انگیزش بیشتری برای دوری از مواد دارند. افزون بر این، تاب‌آوری یک عامل محافظ در برابر مصرف مواد به خصوص در نوجوانان است (ژنگ و وی، ۲۰۲۳؛ ژنگ و تان، ۲۰۲۱؛ آقاجانی و همکاران، ۱۴۰۴). همچنین، با توجه به اینکه آشفتگی روان‌شناختی عاملی مرتبط با آمادگی برای اعتیاد در نوجوانان می‌باشد (آقاجانی و همکاران، ۱۴۰۳) و از آنجا که وجود سرمایه روان‌شناختی در افراد مانع از آشفتگی روان‌شناختی می‌شود (حافظ و همکاران، ۱۴۰۱)، سرمایه روان‌شناختی جزء عوامل محافظتی موثر در برابر گرایش به اعتیاد و مواد مخدر است (تسفایی[1]، ۲۰۱۶). نتایج برخی پژوهش‌ها نشان داده‌اند که همبستگی منفی معناداری بین سرمایه روان‌شناختی و تمایل به عود اختلالات مصرف مواد مخدر و گرایش به آن در بزرگسالان وابسته به مواد در مراکز بازپروری وجود دارد (ژنگ و وی ۲۰۲۳؛ ژنگ و تان، ۲۰۲۱). پژوهش جیا و همکاران (۲۰۲۱) نیز نشان داد که بین سرمایه روان‌شناختی و رفتارهای پرخطر دوران نوجوانی مانند مصرف مواد مخدر همبستگی منفی معناداری برقرار است. پژوهش کراسکوا و همکاران (۲۰۱۵) با استفاده از داده‌های نمونه‌ای از سربازان ارتش ایالات متحده آمریکا دریافتند که سربازانی که پیش از اعزام سطوح بالاتری از سرمایه روان‌شناختی داشتند احتمال کمتری داشت که پس از اعزام تشخیص مشکلات بهداشت روانی و اختلالات مصرف مواد دریافت کنند.

با توجه به نقش کلیدی سرمایه روان‌شناختی در پیشگیری از رفتارهای پرخطر، شناسایی بسترهای تحولی و روان‌شناختی که زمینه را برای ارتقای این سرمایه فراهم می‌کنند از اهمیت بالایی برخوردار است. در این میان، نظریه‌پردازان معتقدند که تحقق ظرفیت‌های مثبت روان‌شناختی در گرو برآورده شدن نیازهای بنیادین فرد است و در راستای تبیین این ارتباط، مطالعات گذشته نشان داده‌اند که بین ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و سرمایه روان‌شناختی یک رابطه مثبت و معنادار وجود دارد (سونگ و یان[2]،

1. Tesfai
2. Song & Yan

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

۲۰۲۵؛ حافظ و همکاران، ۱۴۰۱؛ کارمونا هالتی[1] و همکاران، ۲۰۱۹؛ پیرمرادی و همکاران، ۱۳۹۷). در پژوهش کارمونا هالتی و همکاران (۲۰۱۹) نتایج نشـان داد که برآورده شـدن نیازهای روان‌شـناختی بنیادین در دانش‌آموزان دبیرسـتانی منجر به افزایش سـرمایه روان‌شـناختی می‌شـود. اگرچه سـرمایه روان‌شـناختی می‌تواند در رابطه بین نیازهای روان‌شناختی و گرایش به اعتیاد مکانیسم زیربنایی بالقوه باشد، اما در این رابطه مخصوصا در نوجوانان هنوز تحقیقی انجام نشده است که نیازمند بررسی می‌باشد.

در مجموع، نیازهای بنیادین روان‌شناختی از عوامل مرتبط و موثر بر گرایش به اعتیاد و مصرف مواد است اما شکاف پژوهشی در این بعد از پژوهش این است که ادبیات پژوهشی در این زمینه به خصوص در نمونه دانش‌آموزان نوجوان دبیرستانی در کشور ایران بسیار محدود اسـت و فقط یک پژوهش به این مسـئله پرداخته اسـت که از حجم نمونه کمی برخوردار است. به علاوه، پژوهش‌های محدودی در خارج از کشور نیز این موضوع را در نمونه دانش‌آموزان نوجوان بررسـی کرده‌اند و اکثرا متمرکز بر نمونه بزرگسـالان و جوانان بوده که عموما به بررسی ولع مصرف و یا مصرف یک ماده اعتیادآور خاص پرداخته‌اند و به سازه گرایش به اعتیاد به عنوان یک سازه کلی نپرداخته‌اند. این نشان از ضعف ادبیات پژوهشـی در این زمینه اسـت. همچنین، یکی از عوامل مرتبط و موثر بر گرایش به اعتیاد و مصـرف مواد سـرمایه روان‌شـناختی اسـت اما شـکاف پژوهشـی در این بُعد از پژوهش این اسـت که پژوهش‌هایی که به بررسـی این رابطه در نمونه دانش‌آموزان نوجوان دبیرسـتانی پرداخته‌اند بسـیار محدود بوده و حتی هیچ پژوهشـی در داخل ایران در این نمونه صـورت نگرفته اسـت و پژوهش‌های محدود انجام شـده در داخل و یا خارج از کشـور نیز عموما بر روی نمونه‌های بزرگسـال و جوانان متمرکز بوده‌اند. همچنین، با توجه به مطالب ذکر شـده متوجه می‌شویم که یک شکاف تحقیقاتی دیگری در ارائه یک مدل مفهومی ساختار یافته از متغیرهای این پژوهش وجود دارد، به طوری که هیچ مطالعه‌ای به بررسـی نقش میانجی سـرمایه روان‌شـناختی در رابطه نیازهای بنیادین روان‌شـناختی با گرایش به اعتیاد در دانش آموزان دبیرستانی نپرداخته است. بنابراین، هدف این پژوهش بررسی نقش میانجی سرمایه

1. Carmona-Halty

سال بیستم، شماره ۸۰، تابستان ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 80, Summer 2026
[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]
[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

روان‌شناختی در رابطه بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی و گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان دبیرستانی بود. پژوهش حاضر با بررسی این هدف به دنبال پاسخگویی به این سوال بود که آیا سرمایه روان‌شناختی در رابطه بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی و گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان دبیرستانی دارای نقش میانجی می‌باشد؟ نمودار ۱ مدل پیشنهادی این پژوهش را نشان می‌دهد.

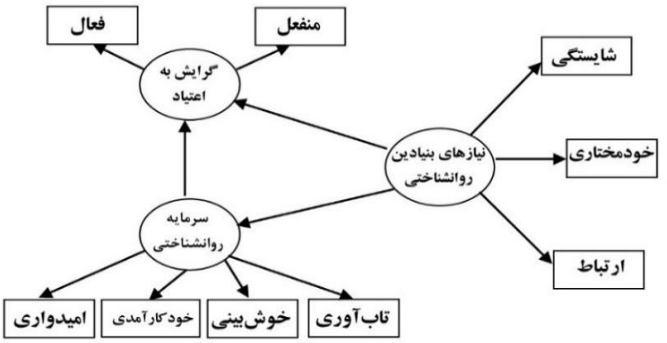

نمودار ۱: مدل پیشنهادی پژوهش

روش

جامعه، نمونه، روش نمونه‌گیری

روش پژوهش حاضر توصیفی– همبستگی و مبتنی بر مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل همه دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه سه منطقه شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۳ بود. در این پژوهش نمونه‌گیری به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شد. بدین منظور، ابتدا سه منطقه شهر تهران به صورت تصادفی انتخاب شد و سپس از میان مدارس دوره دوم متوسطه پسرانه در آن منطقه تعدادی مدرسه به صورت تصادفی برگزیده شدند. در مرحله بعد، از هر مدرسه کلاس‌هایی به طور تصادفی انتخاب گردید. در نهایت، دانش‌آموزان واجد شرایط کلاس‌های منتخب در پژوهش شرکت کردند. با توجه به پیچیدگی مدل معادلات ساختاری و تعداد متغیرهای مکنون، حجم نمونه ۷۰۰ نفر بر پایه توصیه‌های کلاین[1] (۲۰۲۳) انتخاب شد که نمونه‌ای بیش از حداقل ۲۰۰ مورد پیشنهاد شده و در دامنه مناسبی برای برآورد دقیق پارامترها قرار دارد.

1. Kline

سال بیستم، شماره ۸۰، تابستان ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 80, Summer 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

این حجم نمونه که بیش از استانداردهای مطالعات کلاسیک (تاباچنیک و فیدل[1]، ۲۰۱۳) و توصیه‌های رایج برای مدل‌های معادلات ساختاری (کلاین، ۲۰۲۳) است، نسبت مشاهدات به پارامترهای مدل را در سطح مطلوبی حفظ کرده و موجب افزایش پایداری برآوردها و توان آماری در مدل‌های چندمتغیره می‌شود. در نهایت، این تعداد نمونه ارتقای دقت آماری و امکان کشف الگوهای پیچیده در داده‌ها را با اطمینان بیشتری میسر می‌سازد (تاباچنیک و فیدل، ۲۰۱۳؛ کلاین، ۲۰۲۳). معیارهای ورود به پژوهش شامل اشتغال به تحصیل در مقطع متوسطه دوم در سال تحصیلی ۱۴۰۴-۱۴۰۳، قرار داشتن در دامنه سنی ۱۶ تا ۱۸ سال، رضایت آگاهانه دانش‌آموز و اخذ رضایت کتبی از اولیا، توانایی خواندن و درک پرسش‌نامه‌ها، و پاسخگویی کامل به گویه‌های پرسش‌نامه‌های پژوهش بود. پرسش‌نامه‌های ناقص، پاسخ‌های غیر معتبر و موارد انصراف از ادامه همکاری به عنوان معیارهای خروج در نظر گرفته شد.

برای شرکت‌کنندگان در ابتدا در مورد اهداف پژوهش و محرمانه بودن پاسخ‌ها به شکل کتبی بیان و فرم رضایت کتبی شرکت در پژوهش ارائه شد. برای احترام به جنبه‌های اخلاقی تحقیق، به پاسخ‌دهندگان اطلاع داده شد که حق دارند در هر مرحله‌ای از پژوهش انصراف دهند. دانش‌آموز دوره دوم متوسطه و والدین آن‌ها به صورت داوطلبانه فرم رضایت آگاهانه را امضا کرده و تصمیم به مشارکت در تحقیق گرفتند. پس از تصویب طرح پیشنهادی و اخذ کد اخلاق با کد مصوبه IR.ARAKU.REC.1403.073 از کمیته اخلاق دانشگاه اراک، با انجام هماهنگی‌های لازم برای اجرای پژوهش ابتدا لینک پرسش‌نامه‌های پژوهش به صورت آنلاین در دسترس شرکت‌کنندگان قرار گرفت. برای بررسی همبستگی بین متغیرها از همبستگی پیرسون در نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شد و برای بررسی مدل پژوهش روش مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم افزار AMOS نسخه ۲۰ مورد استفاده قرار گرفت.

1. Tabachnick & Fidell

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

ابزار

۱- مقیاس گرایش به اعتیاد ایرانی[1]: این مقیاس در ابتدا توسط وید[2] و همکاران (۱۹۹۲) ساخته شد و سپس توسط زرگر (۱۳۸۵) در ایران با توجه به شرایط روانی -اجتماعی جامعه ایرانی هنجاریابی و تدوین شد و ویژگی‌های روان‌سنجی آن مورد تایید قرار گرفت. این پرسش‌نامه خودگزارش‌دهی شامل ۳۶ گویه به علاوه ۵ گویه دروغ سنج است. نمره گذاری هر گویه بر روی یک پیوستار از صفر (کاملا مخالفم) تا ۳ (کاملا موافقم) است. دامنه‌ی نمره کل این مقیاس از ۰ تا ۱۰۸ است و نمرات بالاتر به منزله آمادگی بیشتر فرد پاسخ دهنده برای اعتیاد می‌باشد. زرگر (۱۳۸۵) آلفای کرونباخ کل مقیاس و خرده‌مقیاس‌های آمادگی فعال و منفعل را به ترتیب ۹۰/ ۰، ۹۱/ ۰ و ۰/۷۵ گزارش کردند. در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ برای مقیاس کل ۸۹/ ۰ و برای خرده‌مقیاس آمادگی فعال و منفعل به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۸۰ محاسبه شد.

۲- مقیاس سرمایه روان‌شناختی[3]: این پرسش‌نامه خودگزارش‌دهی ۲۴ گویه‌ای توسط لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) توسعه یافته است و شامل چهار خرده‌مقیاس امیدواری، تاب‌آوری، خوش‌بینی و خودکارآمدی است که در آن هر خرده‌مقیاس شامل ۶ گویه است. آزمودنی به هر گویه در مقیاس ۶ درجه‌ای لیکرت (۱=کاملا مخالفم تا ۶ =کاملا موافقم) پاسخ می‌دهد. دامنه نمره کل این مقیاس بین ۲۴ تا ۱۴۴ است و نمرات بالاتر نشان‌دهنده سطوح بیشتر سرمایه روان‌شناختی است. لوتانز و همکاران (۲۰۰۷) آلفای کرونباخ کل مقیاس را در نمونه‌های مختلف از ۰/۸۸ تا ۸۹/ ۰ گزارش کرده‌اند. در ایران، ویژگی‌های روان‌سنجی این مقیاس مورد تایید قرار گرفته است. آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های امیدواری ۰/۸۶، تاب‌آوری ۰/۸۶، خودکارآمدی ۰/۸۹، خوش‌بینی ۰/۸۷ بدست آمده است و آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۸۸ گزارش شده است (محسن‌آبادی و همکاران، ۱۴۰۱؛ تمیزی و همکاران، ۱۴۰۰). در پژوهش حاضر، آلفای کرونباخ برای مقیاس کل ۰/۸۸ و برای خرده‌مقیاس‌ها بین ۰/۷۸ تا ۰/۸۰ محاسبه شد.

1. Iranian addiction potential scale
2. Weed
3. psychological capital questionnaire

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

۳- مقیاس ارضـای نیازهای بنیادین روان‌شـناختی[1]: این مقیاس خودگزارشـی توسـط گانیه[2] (۲۰۰۳) توسـعه یافته و دارای ۲۱ گویه و شـامل سـه خرده‌مقیاس شـایسـتگی، خودمختاری و ارتباط اسـت. این مقیاس بر اسـاس طیف هفت درجه‌ای لیکرت (۱= اصـلا درست نیست الی تا ۷ = بسیار درست است) نمره‌گذاری می‌شود. لازم به ذکر است که ده گویه معکوس نمره‌گذاری می‌شـوند. دامنه نمره کل این مقیاس بین ۲۱ تا ۱۴۷ اسـت و نمرات بالاتر نشان‌دهنده میزان بیشتر ارضاء نیازهای بنیادی روان‌شناختی است. ویژگی‌های روان‌سـنجی این مقیاس در پژوهش‌های خارجی مورد تایید قرار گرفته اسـت (جانسـتون و فینی[3]، ۲۰۱۰؛ گانیه، ۲۰۰۳). بشـارت (۱۳۹۲) ویژگی‌های روان‌سـنجی این مقیاس را در ایران مورد بررسـی قرار داد و نتایج تاییدکننده خصـوصـیات روان‌سـنجی این ابزار بود. به علاوه، آلفای کرونباخ برای خرده‌مقیاس‌های خودمختاری، شـایسـتگی و ارتباط به ترتیب ۰/۷۳، ۰/۷۱ و ۰/۶۷ گزارش شـده اسـت. در پژوهش حاضـر، آلفای کرونباخ برای مقیاس کل ۰/۷۶ و برای خرده‌مقیاس‌های ارتباط، شایستگی و خودمختاری به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۸۱ و ۰/۸۴ محاسبه شد.

یافته‌ها

میانگین سن افراد شرکت کننده ۱۶/۹۹ و انحراف معیار آن ۰/۷۳ بود. آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ ارائه گردیده است.

جدول ۱: اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	کشیدگی	کجی	معناداری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف	شاخص تحمل	عامل تورم واریانس
نیازهای بنیادین روان‌شناختی	۱۰۰/۱۶	۱۵/۳۳	-۰/۲۱	-۰/۱۲	۰/۲۰	۰/۸۵	۱/۱۸
سرمایه روان‌شناختی	۹۹/۲۵	۱۷/۵۳	-۰/۱۸	-۰/۱۴	۰/۹۷	۰/۸۵	۱/۱۸
گرایش به اعتیاد	۳۲/۳۹	۱۶/۰۲	۰/۰۰۰	-۰/۲۰	۰/۲۰	–	–

1. basic needs satisfaction in general scale
2. Gagné
3. Johnston & Finney

سال بیستم، شماره ۸۰، تابستان ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 80, Summer 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

آماره های کجی و کشیدگی[1] در جدول ۱ گزارش شده است که با توجه به اینکه مقدارهای این دو آماره بین مثبت و منفی یک هستند پیش‌فرض نرمال بودن داده‌ها برای معادلات ساختاری مورد تایید است. نتایج سطح معناداری آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بیشتر از ۰/۰۵ بود که تایید می‌کنند متغیرهای پژوهش دارای توزیع نرمال هستند. پیش فرض دیگری که باید مدنظر قرار گیرد عدم وجود همخطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین است که از طریق بررسی عامل تورم واریانس و شاخص تحمل بررسی شد. نتایج در جدول ۱ نشان می‌دهد که آماره قابل قبول برای عامل تورم واریانس کمتر از ۵ هست و برای شاخص تحمل کمتر از ۰/۱۰ و بیشتر از یک نیست. بنابراین، این نتایج نشان‌دهنده عدم وجود همخطی چندگانه بود.

به‌منظور بررسی رابطه ساده خطی بین متغیرهای پژوهش، همبستگی تمام متغیرها محاسبه گردید. در جدول ۲ ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مورد پژوهش ارائه شده است.

جدول ۲: ماتریس همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیر	۱	۲	۳
۱- نیازهای بنیادین روان‌شناختی	–		-
۲- سرمایه روان‌شناختی	۰/۳۹*	–	
۳- گرایش به اعتیاد	-۰/۵۰*	-۰/۴۷*	–

* p< ۰/۰۱.

همانگونه که یافته‌های جدول ۲ نشان می‌دهد نیازهای بنیادین روان‌شناختی و سرمایه روان‌شناختی رابطه منفی و معنی‌داری با گرایش به اعتیاد با نشان دادند (p <۰/۰۱). به علاوه، بین متغیرهای نیازهای بنیادین روان‌شناختی و سرمایه روان‌شناختی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت (p <۰/۰۱). پیش از بررسی ضرایب مسیر مدل، برازش کلی مدل نظری مورد ارزیابی قرار گرفت. برای این منظور از شاخص‌های مختلف برازش استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ ارائه گردیده است.

1. skewness & kurtosis

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل تحقیق

شاخص برازش	مقدار به دست آمده	مقدار ملاک	وضعیت برازش
نسبت خی دو به درجه آزادی	۸۲۶۷۲/۶۶	–	–
درجه آزادی	۲۴	–	–
نیکویی برازش	۰/۹۹	> ۰/۹۰	برازش عالی
توکر-لوئیس	۰/۹۷	> ۰/۹۰	برازش عالی
برازش تطبیقی	۰/۹۹	> ۰/۹۰	برازش عالی
ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد	۰/۰۸	<= ۰/۸	برازش عالی
ریشه خطای میانگین مجذورات تقریبی	۰/۰۸	<= ۰/۸	برازش خوب

با توجه به مقادیر به دست آمده، کلیه شاخص‌های اصلی برازش (شاخص نیکویی برازش[1]، شاخص توکر-لوئیس[2]، شاخص برازش تطبیقی[3]، شاخص ریشه میانگین مربعات باقیمانده استاندارد[4] و شاخص ریشه خطای میانگین مجذورات تقریبی[5]) در دامنه قابل قبول تا عالی قرار داشتند. اگرچه آزمون کای-اسکوئر به دلیل حجم نمونه بزرگ معنادار بود، اما سایر شاخص‌ها حاکی از برازش مطلوب مدل با داده‌های تجربی بود. بنابراین، مدل تحقیق از قابلیت مناسبی برای تبیین روابط بین متغیرها برخوردار بود. برای بررسی مدل تحقیق از مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد. هر یک از روابط مستقیم در جدول ۴ گزارش شده است.

جدول ٤: ضرایب استاندارد روابط مستقیم بین متغیرها

روابط مستقیم	ضریب مسیر	حد بحرانی	معناداری
نیازهای بنیادین روان‌شناختی ← گرایش به اعتیاد	-۰/۵۹	-۵/۴۶	<۰/۰۰۱ **
سرمایه روان‌شناختی ← گرایش به اعتیاد	-۰/۳۷	-۲/۳۶	۰/۰۰۴ *
نیازهای بنیادین روان‌شناختی ← سرمایه روان‌شناختی	۰/۶۰	۵/۹۵	<۰/۰۰۱ **

* p <۰/۰۱. ** p< ۰/۰۰۱.

1. goodness of fit index (GFI)
2. Tucker-Lewis index
3. comparative fit index (CFI)
4. standardized root mean square residual (SRMR)
5. root mean square error of approximation (RMSEA)

سال بیستم، شماره ۸۰، تابستان ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 80, Summer 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

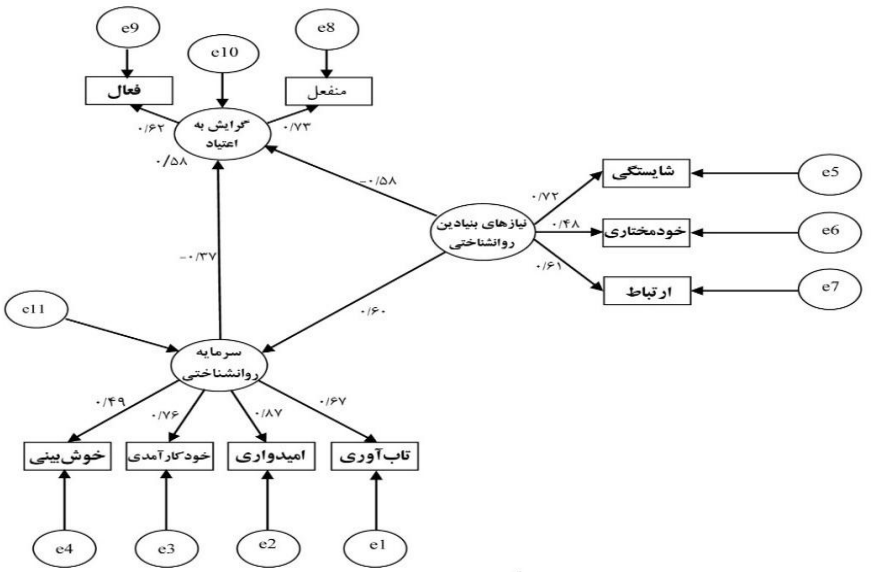

نمودار ۲: مدل نهایی پژوهش

همان‌طور که در جدول ۴ ملاحظه می‌شود همه روابط مستقیم در مدل تحقیق از نظر آماری معنادار بودند. نیازهای بنیادین روان‌شناختی ارتباط مستقیم منفی معناداری با گرایش به اعتیاد داشت (p<۰/۰۰۱). به علاوه، ارتباط مثبت معناداری بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی و سرمایه روان‌شناختی مشاهد شد (p<۰/۰۰۱) سرمایه روان‌شناختی نیز به نوبه خود ارتباط منفی معناداری با گرایش به اعتیاد نشان داد (p<۰/۰۱). بر اساس نتایج، مدل ۵۸ درصد از تغییرات گرایش به اعتیاد را پیش‌بینی کرد. برای بررسی معناداری روابط غیر مستقیم (نقش میانجی)، از روش بوت استرپ با ۵۰۰۰ بازنمونه‌گیری در نرم افزار ایموس استفاده شد. ضرایب مسیر استاندارد شده و فاصله اطمینان ۹۵ درصد در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵: اثرات غیر مستقیم استاندارد شده در روش بوت استرپ

رابطه غیر مستقیم	ضریب استاندارد اثر غیر مستقیم	حد پایین	حد بالا	معناداری
نیازهای بنیادین روان‌شناختی ⟵ سرمایه روان‌شناختی ⟵ گرایش به اعتیاد	-۰/۲۲**	-۰/۳۵	-۰/۱۳	۰/۰۰۲ *

* p < ۰/۰۱.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

با توجه به نتایج جدول ۵، سرمایه روان‌شناختی در ارتباط غیر مستقیم نیازهای بنیادین روان‌شناختی با گرایش دارای نقش میانجی معناداری بود (p< ۰/۰۱). به علاوه، از آنجایی که ۹۵ درصد فاصله اطمینان دامنه حد پایین و بالا عدد صفر را پوشش نمی‌دهد، می‌توان نتیجه گرفت که سرمایه روان‌شناختی در رابطه غیر مستقیم بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی و گرایش به اعتیاد نقش میانجی معناداری ایفا می‌کند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی در رابطه بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی با گرایش به اعتیاد در دانش‌آموزان نوجوان دبیرستانی بود. یافته‌های این مطالعه نشان داد که بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی رابطه منفی معناداری با گرایش به اعتیاد داشت. همچنین، بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی و سرمایه روان‌شناختی رابطه مثبت معنی‌دارای وجود داشت. سرمایه روان‌شناختی نیز همبستگی منفی معناداری با گرایش به اعتیاد نشان داد. به علاوه، سرمایه روان‌شناختی نقش میانجی معناداری در ارتباط غیر مستقیم بین نیازهای بنیادین روان‌شناختی و گرایش به اعتیاد داشت.

یافته‌ی این پژوهش نشان داد که بین متغیرهای نیازهای بنیادین روانشناختی و گرایش به اعتیاد رابطه منفی معنی‌داری وجود داشت که همسو با پژوهش‌های ریچاردز و همکاران (۲۰۲۳)، ادانه و همکاران (۲۰۲۴)، اینگولیا و همکاران (۲۰۱۹)، گوگلیاندولو و همکاران (۲۰۲۰)، و میلز و همکاران (۲۰۲۱) است که بیان داشتند که عدم ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در نوجوانان و بزرگسالان با مصرف بالای الکل، گرایش به مصرف و اعتیاد به مواد مخدر و شدت پیامدهای منفی آن مرتبط است. از سوی دیگر، ارضای بیشتر این نیازها نیز با به‌کارگیری استراتژی‌های محافظتی و پیامدهای منفی کمتر همراه است. علاوه بر این، ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی به تنهایی عاملی تعیین‌کننده در تصمیم‌گیری برای ادامه یا ترک مصرف مواد مخدر در افراد وابسته به مواد می باشد و اساسا محرومیت از این نیازها با انواع رفتارهای اعتیادگونه مرتبط است. در تبیین این یافته می‌توان از نظریه خود تعیین گری (رایان و دسی، ۲۰۰۰، ۲۰۱۷) که به دلایل انتخاب یا شروع مصرف مواد

سال بیستم، شماره ۸۰، تابستان ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 80, Summer 2026
[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]
[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

توسط افراد نیز می‌پردازند (کوپر[1] و همکاران، ۲۰۱۶) استفاده کرد. مطابق این نظریه، نیازهای بنیادین روان‌شناختی از ویژگی‌های ذاتی افراد می‌باشد و همه افراد در پی فعالیت‌هایی هستند که فرصت مناسب برای ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی را در اختیار آن‌ها قرار می‌دهد و زمانی که این نیازها ارضاء شود سبب انگیزش درونی شده و افراد به احساس استقلال، شایستگی و توانایی ارتباط با دیگران دست می‌یابند، اما زمانی که این نیازها برآورده نشده باشد افراد در پی فعالیت‌ها و راه‌هایی با انگیزه بیرونی جایگزین برای کسب احساس استقلال، ارتباط با دیگران و شایستگی می‌شوند که یکی از این راهکارهای جایگزین ممکن است گرایش به اعتیاد و مصرف مواد باشد که راهکاری است که از طریق آن افراد سعی می‌کند با مصرف مواد به احساس استقلال ناشی از داشتن حق انتخاب، اراده و ارتباط با دوستان دست یابند. در واقع، زمانی که ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی با مشکل مواجه شوند افراد راهکارهای بیرونی غیر از انگیزه درونی را راه جایگزینی برای دستیابی به ارضای نیازهای خود می‌بینند که یکی از همین راهکارهای بیرونی مصرف مواد مخدر است، چرا که وقتی کسی احساس شکست، ناکامی و کهتری دارد به سمت رفتارهای جبرانی مانند مصرف مواد سوق پیدا می‌کند تا این احساس ناکامی و کهتری را از خود دور کند. پژوهش‌ها نشان می‌دهند هرچه مشکلات زندگی، آشفتگی هیجانی، درماندگی افراد افزایش یابد احتمال اینکه برای کاهش این ناراحتی‌ها و ناسازگاری‌ها از راه‌کارهای بیرونی نادرست مانند مصرف مواد مخدر استفاده کنند بیشتر می‌شود (دسی و رایان، ۲۰۰۸؛ بنت و هالوی[2]، ۲۰۱۵؛ ژائو[3] و همکاران، ۲۰۲۰). به لحاظ عصب‌شناسی، یافته‌ها بیان می‌کند که این نیازها با شبکه‌های پردازش پاداش و رفتارهای اعتیادی مرتبط توصیف شده‌اند (هایلیگ[4] و همکاران، ۲۰۱۶؛ ولکوف و بویل[5]، ۲۰۱۸). بنابراین، می‌توان فرض کرد که ارضاء یا عدم ارضاء نیازهای اساسی روان‌شناختی نیز در مسیر رفتارهای اعتیادی دخیل می‌باشند.

1. Cooper
2. Bennett & Holloway
3. Zhao
4. Heilig
5. Volkow & Boyle

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

یافته‌ی دیگر این پژوهش نشان داد که بین متغیرهای سرمایه روان‌شناختی و گرایش به اعتیاد رابطه منفی و معنی‌داری وجود داشت که همسو با پژوهش‌های ژنگ و وی (۲۰۲۳)، ژنگ و تان (۲۰۲۱)، کراسیکوآ و همکاران (۲۰۱۵) و جیا و همکاران (۲۰۲۱) همسو است که بیان داشتند مؤلفه‌های سرمایه روان‌شناختی ارتباط نزدیکی با گرایش به اعتیاد و مصرف مواد دارند و می‌توانند به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده‌ای مؤثر برای این رفتارها عمل کنند و بین سرمایه روان‌شناختی و تمایل به عود یا گرایش به مصرف مواد در افراد وابسته به مواد رابطه منفی و معناداری وجود دارد. همچنین، در میان نوجوانان سرمایه روان‌شناختی پایین با افزایش رفتارهای پرخطر از جمله مصرف مواد مخدر همراه است و افرادی که پیش از مواجهه با شرایط تنش‌زا از سطح بالاتری از سرمایه روان‌شناختی برخوردارند کمتر در معرض ابتلا به مشکلات روانی و مصرف مواد قرار می‌گیرند. در تبیین این یافته می‌توان بیان داشت که سرمایه روان‌شناختی می‌تواند در مقابله مؤثر با استرس که یکی از پیش‌بینی‌کننده‌های قوی مشکلات روانی است مورد استفاده قرار گیرد و اثر محافظتی قوی در برابر استرس دارد. همچنین، اثر محافظتی قوی در برابر اضطراب و افسردگی دارد که یکی از عوامل پیش‌بینی‌کننده مصرف الکل و مواد مخدر است و حالات مثبت (مانند شادی و هیجانات مثبت و اجزاء سرمایه روان‌شناختی) با سلامت روان بهتر مرتبط هستند و افراد مثبت‌نگر تمایل دارند روابط اجتماعی بهتری ایجاد کنند و زمان بیشتری به تعامل اجتماعی اختصاص دهند و روابط بین فردی سالم می‌تواند حس تعلق، خودکارآمدی و حمایت اجتماعی را افزایش دهد و افراد را از اثرات منفی استرس محافظت کند. در نتیجه، سرمایه روان‌شناختی می‌تواند به افراد کمک کند تا مکانیسم‌های شناختی بالقوه‌ای مانند تلاش مستمر، بازیابی پس از مشکلات، انتظارات مثبت و استفاده از راه‌حل‌های جایگزین را ایجاد کنند (لوتانز و همکاران، ۲۰۱۳). این مکانیسم‌ها در حوزه سلامت هم‌افزا عمل کرده و افراد را به مدیریت خودمحور سلامت تشویق می‌کنند تا توجه بیشتری به سلامت خود داشته باشند و تمایل به انجام رفتارهای ارتقای سلامت جسمی و روانی پیدا کنند و در

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

نتیجه خطر گرایش به اعتیاد و مصـــرف مواد را کاهش می‌دهد (کراســـیکوآ و همکاران، ۲۰۱۵؛ تایلور[1]، ۲۰۰۰؛ بندورا[2]، ۱۹۹۹).

یافته دیگر پژوهش این بود که بین متغیرهای ارضـــاء نیازهای بنیادین روان‌شـــناختی و سرمایه روان‌شناختی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود داشت، همسو با پژوهش‌های سونگ و یان (۲۰۲۵)، حافظ و همکاران (۱۴۰۱)، کارمونا هالتی و همکاران (۲۰۱۹)، و پیرمرادی و همکاران (۱۳۹۷). مطابق نظریه خود تعیین‌گری، ارضـــای نیازهای بنیادین روان‌شـــناختی زمینه‌ی لازم برای رشـد مثبت، شـکوفایی، عملکرد روان‌شـناختی بهینه، انگیزش درونی و احســـاس ســـلامت روانی را فراهم می‌کند (رایان و دســـی، ۲۰۰۰). از آنجا که ســـرمایه روان‌شـناختی شـامل مؤلفه‌هایی اسـت که دقیقاً نشـان‌دهنده‌ی منابع روانی مثبت هسـتند، ارضای نیازهای بنیادین می‌تواند بستر مناسب را برای شکل‌گیری سرمایه‌های روان‌شناختی فراهم آورد. به عنوان مثال، نتایج پژوهش کارمونا هالتی و همکاران (۲۰۱۹) نشـــان دادند که ارضـــای نیازهای بنیادین روان‌شـــناختی در دانش‌آموزان باعث می‌شـــود ســـرمایه روان‌شـناختی افزایش یابد که به نوبه خود عملکرد تحصـیلی را بهبود می‌بخشـد. بنابراین، می‌توان چنین اسـتدلال کرد که وقتی نیازهای بنیادین روان‌شـناختی برآورده می‌شـوند فرد احســاس خودکارآمدی بیشـتری دارد (کلر[3] و همکاران، ۲۰۲۴)، امید بیشـتری نسـبت به آینده نشـــان می‌دهد (کارمونا هالتی، ۲۰۱۹، واندلر[4]، ۲۰۱۱)، تاب‌آوری در مواجهه با دشـواری‌ها ارتقا می‌یابد (لرا و ابوالکیباش[5]، ۲۰۲۲؛ وانسـتینکیسـته[6] و همکاران، ۲۰۲۰) و خوش‌بینی افزایش می‌یابد (کارمونا هالتی و همکاران، ۲۰۱۹؛ آوچی و گونگور[7]، ۲۰۲۳) که همگی اجزای ســـرمایه روان‌شـــناختی هســـتند. بنابراین، ارضـــای نیازها به عنوان منبع روان‌شناختی عمل می‌کند که سرمایه روان‌شناختی را تقویت می‌کنند.

نهایتا، این پژوهش نشـــان داد که نیازهای بنیادین روان‌شـــناختی از طریق نقش میانجی سرمایه روان‌شناختی ارتباط غیر مستقیم معناداری با گرایش به اعتیاد داشت. یافته‌های این

1. Taylor
2. Bandura
3. Keller
4. Wandeler
5. Lera & Abualkibash
6. Vansteenkiste
7. Avci & Güngör

سال بیستم، شماره ۸۰، تابستان ۱۴۰۵
Vol. 20, No. 80, Summer 2026

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

پژوهش همســو با نتایج پژوهش‌های ســونگ و یان (۲۰۲۵)، کارمونا هالتی و همکاران (۲۰۱۹)، و حافظ و همکاران (۱۴۰۱) اســت. به عبارت دیگر، این یافته حاکی از آن اســت که ارضـای نیازهای بنیادین روان‌شـناختی نه تنها به طور مسـتقیم و به طور منفی با رفتارهای پرخطر و گرایش به مصـرف مواد مرتبط اسـت، بلکه با تقویت منابع روانی مثبت یا سـرمایه روان‌شـناختی ارتباطی منفی با گرایش به اعتیاد برقرار می‌کند. در تبیین این یافته می‌توان از نظریه خود تعیین‌گری (رایان و دسی، ۲۰۰۰، ۲۰۱۷) که به دلایل انتخاب یا شروع مصرف مواد توســط افراد نیز می‌پردازند (کوپر و همکاران، ۲۰۱۶) اســتفاده کرد. بر اســاس این نظریه، زمانی که نیازهای بنیادین روان‌شــناختی افراد به خوبی برآورده می‌شــوند افراد انگیزش درونی قوی پیدا می‌کنند و تمایل دارند رفتارهای ســازنده و مثبت را دنبال کنند. این فرایند رشـد و خودتکاملی باعث می‌شـود که افراد کمتر به دنبال راهکارهای جایگزین بیرونی مانند مصــرف مواد برای جبران ناکامی‌های ناشــی از عدم ارضــاء این نیازهای روان‌شـناختی باشـند. از سـوی دیگر، با توجه به اینکه ارضـای نیازهای بنیادین روان‌شـناختی زمینه‌ی لازم برای رشـد مثبت، شـکوفایی، عملکرد روان‌شـناختی بهینه، انگیزش درونی و احسـاس سـلامت روانی فراهم می‌کند و سـرمایه روان‌شـناختی شـامل مؤلفه‌هایی اسـت که دقیقاً نشان‌دهنده‌ی منابع روانی مثبت هستند، ارضـای نیازهای بنیادین می‌تواند بستر مناسب را برای شـکل‌گیری سـرمایه روان‌شـناختی فراهم آورد. در نتیجه، سـرمایه روان‌شـناختی می‌تواند مکانیسـم واسـطه‌ای مهمی برای رابطه بین ارضـاء نیازهای بنیادین روان‌شـناختی با گرایش به اعتیاد باشـد چرا که ارضـای نیازهای بنیادین روان‌شـناختی زمینه و منبعی مهم در جهت شـکل‌گیری و تقویت سـرمایه روان‌شـناختی را فراهم می‌کند و این منابع روانی مثبت نیز به نوبه خود ظرفیت فرد را برای مقابله با فشـارها و اسـترس‌های زندگی افزایش می‌دهند و ریسـک گرایش به اعتیاد را کاهش می‌دهند. به بیان دیگر، سـرمایه روان‌شـناختی باعث می‌شـود که اثر کاهش‌دهنده نیازهای بنیادین بر گرایش به اعتیاد قوی‌تر و پایدارتر شـود، چرا که افراد دارای سـرمایه روان‌شـناختی بالاتر اسـترس کمتر، توانایی‌های شـناختی قوی‌تر مثل مدیریت هیجانات منفی (لیو[1] و همکاران، ۲۰۲۴)، حل مسـئله (وانگ[2] و همکاران،

1. Liu
2. Wang

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

۲۰۲۳) و اســتفاده از راهبردهای مقابله‌ای ســالم (مورنو—مونترو [1] و همکاران، ۲۰۲۴) را دارند و کمتر به مصرف مواد روی می‌آورند.

به طور خلاصــه، یافته‌های این پژوهش نشــان می‌دهد که کاهش گرایش به اعتیاد در نوجوانان تنها با ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی حاصل نمی‌شود، بلکه تقویت سرمایه روان‌شــناختی نیز ضــروری اســت. ســرمایه روان‌شــناختی با تقویت منابع روانی مثبت و توانایی‌های مقابله‌ای نوجوانان اثر محافظتی ارضای نیازهای روان‌شناختی در برابر رفتارهای اعتیادگونه را افزایش می‌دهد و زمینه‌ســاز کاهش پایدار گرایش به مصــرف مواد مخدر و رفتارهای پرخطر می‌شــود. تقویت ارضــای نیازهای بنیادین روان‌شــناختی همراه با افزایش سرمایه روان‌شناختی یک راهکار مؤثر در پیشگیری از گرایش به اعتیاد در نوجوانان است.

این پژوهش نیز همانند همه پژوهش‌ها با محدودیت‌هایی مواجه اســت. نخســتین محـدودیت بکارگیری پرسش‌نامه به شکل خود گزارش‌دهی جهت جمع‌آوری داده‌ها بود که یکی از اشــکالات بزرگ این روش کنترل تاثیر مطلوبیت اجتماعی نهفته یا تمایل آزمودنی‌هــا بــه انتخاب گزینــه‌ای است که آنان را در وضعیت مطلوبی نشان دهد که این مســاله احتمالا بر روی دقت و صــحت نتایج اثر می‌گذارد. محدودیت دیگر این پژوهش طراحی مقطعی این مطالعه بود که انجام استنباط‌های علت و معلولی از روابط توصیف شده را غیر ممکن می‌ســازد. محدودیت دیگر این اســت که نمونه مورد مطالعه را فقط دانش‌آموزان دبیرستانی پسر تشکیل دادند که این مسئله می‌تواند بر دقت و تعمیم‌پذیری نتایج اثر گذار باشد. بنابراین، برای پرداختن به این محدودیت‌ها لازم است که پژوهشگران در تحقیقات طولی آینده پژوهش حاضــر را با تنوع بیشــتری تکرار کنند به صــورتی که نمونه‌ها شامل افراد غیر دانش‌آموز باشد و همچنین این نمونه‌ها می‌تواند از نظر جغرافیایی، فرهنگی، نژادی و جنسیتی نیز متفاوت باشند.

1. Moreno-Montero

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

ملاحظات اخلاقی

در پژوهش حاضر اصول ملاحظات اخلاقی پژوهش از جمله رازداری، محرمانه ماندن و حریم خصوصی افراد رعایت شد و شرکت در پژوهش هیچ‌گونه آسیبی برای شرکت‌کنندگان نداشت.

منابع

آقاجانی، سیف‌الله؛ سلمانی، علی و شارعی، آیسان (۱۴۰۴). مدل‌یابی نقش میانجی باورهای خودکارآمدی در رابطه بین تنظیم شناختی هیجان و انعطاف‌پذیری شناختی با تاب‌آوری در نوجوانان دارای گرایش به اعتیاد. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، **۱۹**(۷۶)، ۳۶-۷. https://doi.org/10.22034/ETI.19.76.7

آقاجانی، سیف‌الله؛ نوری لاسکی، شایان؛ خادمی، رقیه و زارعی نوروزی، محمد (۱۴۰۳). تدوین الگوی روابط ساختاری آمادگی به اعتیاد نوجوانان بر اساس نشخوار فکری و نقش واسطه‌ای آشفتگی‌های روان‌شناختی. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، **۱۸**(۷۴)، ۸۴-۶۱. https://doi.org/10.22034/ETI.18.74.61

بشارت، محمدعلی (۱۳۹۲). مقیاس ارضای نیازهای بنیادین روان‌شناختی: پایایی، روایی و تحلیلی عاملی. *فصلنامه اندازه گیری تربیتی*، ۴(۱۴)، ۱۶۸-۱۴۷.

پیرمرادی، فرزانه؛ احمدیان، حمزه؛ کرمی، جهانگیر و یاراحمدی، یحیی (۱۳۹۷). تدوین و آزمون مدل ارتباطی نیازهای اساسی روانی بر معنای زندگی با میانجی‌گری سرمایه روان‌شناختی و ارزش‌های انسانی. *مجله اصول بهداشت روانی*، ۲۱(۱)، ۵۲-۴۳. https://doi.org/10.22038/jfmh.2018.12368

تمیزی، نوشین؛ ضرغام حاجبی، مجید ومیرزاحسینی، حسن (۱۴۰۰). ارائه مدلی برای پیش‌بینی طلاق عاطفی بر اساس مولفه‌های سبک دلبستگی و عملکرد جنسی در زنان با نقش میانجی‌گری هوش هیجانی. *فصلنامه خانواده درمانی کاربردی، ۲(۷)، ۷۲-۵۱.* https://doi.org/10.61838/kman.aftj.2.3.3

تیمورزاده، حسن؛ محمدی‌پور، محمد و بخشی‌پور، ابوالفضل (۱۴۰۰). مدل‌یابی روابط ساختاری اعتیاد به اینترنت براساس سرمایه روان‌شناختی با نقش واسطه‌ای درگیری تحصیلی. *مجله علوم روان-شناختی*، ۲۰(۱۰۲)، ۹۷۷-۹۶۷.

حافظ، علی اصغر؛ رشیدی‌پور، فاطمه و یونسیان، مازیار (۱۴۰۱). رابطه نیازهای اساسی روان‌شناختی با افسردگی، اضطراب و استرس با توجه به نقش واسطه‌ای سرمایه روان‌شناختی. *فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی*، ۱۷(۶۵)، ۷۳-۶۳. https://doi.org/10.22034/jmpr.2022.15081

زرگر، یدالله (۱۳۸۵). *ساخت مقیاس ایرانی آمادگی اعتیاد*. دومین کنگره انجمن روان‌شناسی ایران، تهران.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

شالچی، بهزاد؛ تنگستانی‌زاده، فریده؛ پرنیان‌خوی، مریم و یاقوتی آذری، شهرام (۱۳۹۶). رابطه هوش هیجانی، وضعیت اجتماعی-اقتصادی و آسیب‌پذیری نسبت به اعتیاد با نقش واسطه‌ای نیازهای بنیادین روان‌شناختی در دانشجویان. *فصلنامه اعتیادپژوهی*، *۱۱* (۴۲)، ۹۲-۷۱.

عشایری، طاها؛ سعادتی، موسی و جهان‌پرور، طاهره (۱۴۰۳). مطالعه دلایل و عوامل موثر بر شیوع مصرف مواد مخدر (مورد مطالعه: سطح کشوری). *بررسی مسائل اجتماعی ایران*، *۱۵* (۱)، ۲۱۴-۱۹۵. https://doi.org/10.22059/ijsp.2024.360390.671135

محسن‌آبادی، حمید؛ فتحی آشتیانی، علی و احمدی‌زاده، محمد جواد (۱۴۰۱). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی نسخه فارسی پرسش‌نامه سرمایه روان‌شناختی-۲۴ (PCQ–24) در یک واحد نظامی. *طب نظامی*، *۲۳* (۹)، ۷۴۹-۷۳۸. https://doi.org/10.30491 /JMM.23.9.738

References

Avci, M., & Güngör, A. (2023). Examining the Relationships between Basic Psychological Needs and Wellness in College Students: The Mediating Role of Stress Coping Styles. *International Journal of Psychology and Educational Studies*, *10*(1), 113-126. https://dx.doi.org/10.52380/ijpes.2023.10.1.891

Bandura, A. (1999). A sociocognitive analysis of substance abuse: An agentic perspective. *Psychological Science*, *10*(3), 214-217. https://doi.org/10.1111/1467-9280.00138

Bennett, T. H., & Holloway, K. R. (2015). Drug use among college and university students: Findings from a national survey. *Journal of Substance Use*, *20*(1), 50-55. https://doi.org/10.3109/14659891.2013.878762

Carmona-Halty, M., Schaufeli, W. B., Llorens, S., & Salanova, M. (2019). Satisfaction of basic psychological needs leads to better academic performance via increased psychological capital: A three-wave longitudinal study among high school students. *Frontiers in Psychology*, *10*, 2113. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.02113

Chan, G. H., Lo, T. W., Tam, C. H., & Lee, G. K. (2019). Intrinsic motivation and psychological connectedness to drug abuse and rehabilitation: The perspective of self-determination. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *16*(11), 1934. https://dx.doi.org/10.3390/ijerph16111934

Cooper, M. L., Kuntsche, E., Levitt, A., Barber, L. L., & Wolf, S. (2016). *Motivational models of substance use: A review of theory and research on motives for using alcohol, marijuana, and tobacco*. In K. J. Sher (Ed.), Te Oxford handbook of substance use and substance use disorders, Vol. 1. (pp. 375–421). Oxford University Press.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology/Psychologie Canadienne, 49*(3), 182–185. https://doi.org/10.1037/a0012801

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2011). Levels of analysis, regnant causes of behavior and well-being: The role of psychological needs. *Psychological Inquiry*, *22*(1), 17-22. https://doi.org/10.1080/1047840X.2011.545978

Edane, E., Duchesne, S., & Boisclair-Châteauvert, G. (2024). Problematic school functioning and substance use among Gabonese students: Moderating effect of basic psychological needs frustration. *International Journal of School & Educational Psychology*, *12*(4), 173-185. https://doi.org/10.1080/21683603.2024.2438400

Gagné, M. (2003). The role of autonomy support and autonomy orientation in prosocial behavior engagement. *Motivation and Emotion*, *27*(3), 199-223. https://doi.org/10.1023/A:1025007614869

Garofoli, M. (2020). Adolescent substance abuse. *Primary Care: Clinics in Office Practice,* *47*(2), 383–394. https://dx.doi.org/10.1016/j.pop.2020.02.013

Gordon, M. S., Russell, B. S., & Finan, L. J. (2020). The influence of parental support and community belonging on socioeconomic status and adolescent substance use over time. *Substance Use & Misuse*, *55*(1), 23-36. https://dx.doi.org/10.1080/10826084.2019.1654513

Gugliandolo, M. C., Costa, S., Kuss, D. J., Cuzzocrea, F., & Verrastro, V. (2020). Technological addiction in adolescents: The interplay between parenting and psychological basic needs. *International Journal of Mental Health and Addiction*, *18*(5), 1389-1402. https://doi.org/10.1007/s11469-019-00156-4

Heilig, M., Epstein, D. H., Nader, M. A., & Shaham, Y. (2016). Time to connect: bringing social context into addiction neuroscience. *Nature Reviews Neuroscience*, *17*(9), 592-599. https://dx.doi.org/10.1038/nrn.2016.67

Inguglia, C., Costa, S., Ingoglia, S., & Liga, F. (2019). Associations between peer pressure and adolescents' binge behaviors: The role of basic needs and coping. *Journal of Genetic Psychology*,*180*(2–3), 144–155. https://doi.org/10.1080/00221325.2019.1621259

Jia, X., Zhu, H., Sun, G., Meng, H., & Zhao, Y. (2021). Socioeconomic status and risk-taking behavior among Chinese adolescents: the mediating role of psychological capital and self-control. *Frontiers in Psychology*, *12*, 760968. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.760968

Johnston, M. M., & Finney, S. J. (2010). Measuring basic needs satisfaction: Evaluating previous research and conducting new psychometric evaluations of the Basic Needs Satisfaction in General Scale. *Contemporary Educational Psychology*, *35*(4), 280-296. https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2010.04.003

Keller, M. V., Rinas, R., Janke, S., Dickhäuser, O., Dresel, M., & Daumiller, M. (2024). Intertwining self-efficacy, basic psychological need satisfaction, and emotions in higher education teaching: A micro-longitudinal study. *Social Psychology of Education*, *27*, 3119-3152. https://doi.org/10.1007/s11218-024-09888-1

Kline, R. B. (2023). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford publications.

Krasikova, D. V., Lester, P. B., & Harms, P. D. (2015). Effects of psychological capital on mental health and substance abuse. *Journal of Leadership &*

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

Organizational Studies, *22*(3), 280-291. https://doi.org/10.1177/1548051815585853

Lera, M. J., & Abualkibash, S. (2022). Basic psychological needs satisfaction: A way to enhance resilience in traumatic situations. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(11), 6649. https://doi.org/10.3390/ijerph19116649

Liu, Z., Bao, T., Yang, Z., Ruan, Y., Gao, C., & Wu, J. (2024). Longitudinal relationship between psychological capital and anxiety in college students: the mediating effect of emotion reregulation strategy and moderating effect of parent-child relationship. *Psychology Research and Behavior Management*, *17*, 2641-2652. https://doi.org/10.2147/PRBM.S462202

Luthans, F., & Youssef, C. M. (2007). Emerging positive organizational behavior. *Journal of Management*, *33*(3), 321-349. https://doi.org/10.1177/0149206307300814

Luthans, F., Avolio, B. J., Avey, J. B., & Norman, S. M. (2007). Positive psychological capital: Measurement and relationship with performance and satisfaction. *Personnel Psychology*, *60*(3), 541-572. https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2007.00083.x

Luthans, F., Youssef, C. M., & Avolio, B. J. (2007). *Psychological capital: Developing the human competitive edge*. Oxford University Press.

Luthans, F., Youssef, C. M., Sweetman, D. S., & Harms, P. D. (2013). Meeting the leadership challenge of employee well-being through relationship PsyCap and health PsyCap. *Journal of Leadership & OrganizationalStudies*, *20*(1), 118-133. https://doi.org/10.1177/1548051812465893

Maggs, J. L., Calhoun, B. H., & Allen, H. K. (2023). Substance use across adolescence and early adulthood: Prevalence, causes, developmental roots, and consequences. In L. J. Crockett, G. Carlo, & J. E. Schulenberg (Eds.), *APA handbook of adolescent and young adult development* (pp. 541–556). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/0000298-033

Manrique-Millones, D. L., Pineda-Marin, C. P., Millones-Rivalles, R. B., & Dimitrova, R. (2021). *The 7Cs of positive youth development in Colombia and Peru: A promising model for reduction of risky behaviors among youth and emerging adults.* In R. Dimitrova & N. Wiium (Eds.), Handbook of positive youth development: Advancing research, policy, and practice in global contexts (pp. 35–48). Springer Nature Switzerland AG. https://doi.org/10.1007/978-3-030-70262-5-3

Meredith, L. S., Ewing, B. A., Stein, B. D., Shadel, W. G., Brooks Holliday, S., Parast, L., & D'Amico, E. J. (2018). Influence of mental health and alcohol or other drug use risk on adolescent reported care received in primary care settings. *BMC Family Practice*, *19*, 10. https://dx.doi.org/10.1186/s12875-017-0689-y

Mills, D. J., Li Anthony, W., & Nower, L. (2021). General motivations, basic psychological needs, and problem gambling: applying the framework of Self-Determination Theory. *Addiction Research & Theory*, *29*(2), 175-182. https://doi.org/10.1080/16066359.2020.1787389

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

Moreno-Montero, E., Ferradás, M. D. M., & Freire, C. (2024). Personal resources for psychological well-being in university students: the roles of psychological capital and coping strategies. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, *14*(10), 2686-2701. https://dx.doi.org/10.3390/ejihpe14100177

Niemiec, C. P., Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2010). *Self-determination theory and the relation of autonomy to self-regulatory processes and personality development.* In R. H. Hoyle (Ed.), Handbook of personality and self-regulation (pp. 169–191). Wiley Blackwell. https://doi.org/10.1002/9781444318111.ch8

Richards, D. K., Greń, J. D., Pearson, M. R., Addictions Research Team, & Protective Strategies Study Team. (2023). Profiles of alcohol and cannabis protective behavioral strategies use across two large, multi-site college student samples of concurrent alcohol and cannabis users. *Addictive Behaviors*, *146*, 107789. https://dx.doi.org/10.1016/j.addbeh.2023.107789

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, *55*(1), 68–78. https://dx.doi.org/10.1037110003-066X.55.1.68

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness.* The Guilford Press. https://doi.org/10.1521/978.14625/28806

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2021). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness. *Rajagiri Management Journal*, *15*(1), 88-90.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2024). Self-determination theory. In *Encyclopedia of quality of life and well-being research* (pp. 6229-6235). Cham: Springer International Publishing.

Ryan, R. M., Reeve, J., Kaplan, H., Matos, L., & Cheon, S. H. (2023). *Education as flourishing: Self-determination theory in schools as they are and as they might be*. In R. M. Ryan (Ed.), The Oxford handbook of self-determination theory (pp. 591–618). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780197600047.013.60

Song, S., & Yan, B. (2025). The Relationship Between Basic Psychological Needs Satisfaction and Personal Growth Initiative Among Female College Students in Western China: A Chain Mediation Effect. *Frontiers in Psychology*, *16*, 1689035. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1689035

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Pearson.

Taylor, S. E., Kemeny, M. E., Reed, G. M., Bower, J. E., & Gruenewald, T. L. (2000). Psychological resources, positive illusions, and health. *American Psychologist*, *55*(1), 99.-109. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.99

Tesfai, A. H. (2016). *Alcohol and Substance Abuse Among Students at University of KwaZulu-Natal, South Africa: The Protective Role of Psychological Capital and Health Promoting Lifestyle* (Doctoral dissertation, University of KwaZulu-Natal, Durban).

Valizadeh-Ardalan, P., Yazdanpanah, H., Servatyari, K., Mardani, N., & Parkalian, M. (2019). The frequency of substance abuse tendency and its

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]

related factors among high school students in Divandarreh City, Iran, in year 2018. *Chronic Diseases Journal*, 7(4), 233-239. https://dx.doi.org/10.22122/cdj.v7i4.463

Vansteenkiste, M., Ryan, R. M., & Soenens, B. (2020). Basic psychological need theory: Advancements, critical themes, and future directions. *Motivation and Emotion*, *44*, 1-31. https://doi.org/10.1007/s11031-019-09818-1

Volkow, N. D., & Boyle, M. (2018). Neuroscience of addiction: relevance to prevention and treatment. *American Journal of Psychiatry*, *175*(8), 729-740. https://dx.doi.org/10.1176/appi.ajp.2018.17101174

Wandeler, C. A. (2011). *The development of hope at the workplace* (Doctoral dissertation, University of Zurich).

Wang, H., Ng, T. K., & Siu, O. L. (2023). How does psychological capital lead to better well-being for students? The roles of family support and problem-focused coping. *Current Psychology*, *42*(26), 22392-22403. https://doi.org/10.1007/s12144-022-03339-w

Weed, N. C., Butcher, J. N., McKenna, T., & Ben-Porath, Y. S. (1992). New measures for assessing alcohol and drug abuse with the MMPI-2: The APS and AAS. *Journal of Personality Assessment*, *58*(2),389-404. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5802_15

Zeng, X., & Tan, C. (2021). The relationship between the family functioning of individuals with drug addiction and relapse tendency: a moderated mediation model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *18*(2), 625. https://dx.doi.org/10.3390/ijerph18020625

Zeng, X., & Wei, B. (2023). The relationship between the psychological capital of male individuals with drug abuse and relapse tendency: A moderated mediation model. *Current Psychology*, *42*(12),10334-10343. https://dx.doi.org/10.1007/s12144-021-02325-y

Zhao, H., Li, X., Zhou, J., Nie, Q., & Zhou, J. (2020). The relationship between bullying victimization and online game addiction among Chinese early adolescents: The potential role of meaning in life and gender differences. *Children and Youth Services Review*, *116*, 105261. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.105261

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-25]

[DOI: 10.22034/eti.20.80.7]